

Vitbok om EU:s framtid

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge övriga utskott möjlighet att yttra sig över Vitbok om EU:s framtid – Tankar och scenarier för EU-27 fram till 2025 (COM(2017) 2025).

Justitieutskottet lämnar i yttrandet övergripande synpunkter på vitboken i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet har valt att inte ta ställning till vilket av de fem scenarierna som vore att föredra, då olika frågor sannolikt kräver samarbete i varierande utsträckning. När det gäller inriktningen för det framtida EU-samarbetet vill utskottet ändå framhålla sina tidigare uttryckta ståndpunkter om vikten av att begränsa arbetet till de områden där medborgarna förväntar sig resultat från EU. Detsamma gäller ambitionen att vara uppmärksam på att den befintliga lagstiftningen fungerar effektivt och ändamålsenligt.

Utskottets överväganden

Vitbok om EU:s framtid

EU-kommissionen presenterade vitboken om EU:s framtid den 1 mars 2017. Det finns inga skarpa slutsatser i kommissionens vitbok. I stället presenteras fem olika scenarier för hur EU skulle kunna utvecklas fram till 2025 beroende på hur medlemsstaterna väljer att agera. I anslutning till varje scenario beskrivs översiktligt konsekvenserna för olika politikområden: den inre marknaden och handel, den ekonomiska och monetära unionen, Schengen, migration och säkerhet, utrikespolitik och försvar samt EU:s budget. Slutsatser dras också av EU:s förmåga att nå resultat utifrån respektive scenario. Utgångspunkten för samtliga fem scenarier är att de 27 medlemsstaterna väljer att gå vidare som en union. Med avsikt nämns inga rättsliga eller institutionella processer, utan formen kommer att följa funktionen. Det finns också många överlappningar mellan de olika scenarierna, och de behöver varken utesluta varandra eller vara heltäckande.

De fem scenarier som presenteras är dessa:

- Scenario 1 *Fortsätta som förut*: Scenariot beskriver en situation där fokus ligger på att genomföra och förbättra den nuvarande reformagendan. Problemen tas upp allteftersom de uppstår, ny lagstiftning införs efter behov och föråldrad lagstiftning upphävs. Samarbetet kring förvaltningen av de yttre gränserna utökas gradvis, och samordningen i säkerhetsfrågor förbättras. Exempel: EU-medborgare kan oftast passera gränserna utan kontroller. På grund av skärpta säkerhetskontroller på flygplatser och tågstationer måste man komma i god tid före avgång.
- Scenario 2 *Enbart den inre marknaden*: EU har här valt att enbart fokusera på vissa delar av den inre marknaden. Det blir lättare att fatta beslut men förmågan att agera tillsammans begränsas. Säkerhetsfrågor sköts bilateralt. Exempel: Det blir svårare att resa över de inre gränserna på grund av fler systematiska gränskontroller.
- Scenario 3 *De som vill ha mer gör mer*: I det tredje scenariot kan de medlemsländer som vill samarbeta mer inom vissa politikområden göra det, medan andra kan ansluta sig senare. Det kan t.ex. handla om säkerhet och rättsliga frågor eller beskattning. Scenariot innebär att medborgarnas rättigheter varierar beroende på i vilket medlemsland de bor i. Exempel: En grupp länder inrättar en polisstyrka och en åklagarkår för att utreda gränsöverskridande brottslighet. Utbytet av säkerhetsinformation mellan länderna görs per automatik eftersom databaserna är sammanlänkade. Bevismaterial som tas fram i ett land erkänns automatiskt i de andra länderna.
- Scenario 4 *Göra mindre men göra det effektivare*: Enligt detta scenario är samarbetet begränsat till ett antal politikområden. Det skulle kunna göra

det enklare att agera snabbare och kraftfullare. Ansvarsfördelningen mellan EU-nivå och nationell nivå blir tydligare. Exempel: Den europeiska gräns- och kustbevakningen tar över hela förvaltningen av de yttre gränserna.

- Scenario 5 *Göra mycket mer tillsammans*: Medlemsländerna beslutar sig för att dela mer befogenheter, resurser och beslutsfattande för att göra mer inom samtliga politikområden. Många fler beslut fattas och genomförs snabbt. Medborgarna har fler rättigheter enligt EU-lagstiftningen. Exempel: Samarbetet i säkerhetsfrågor, som t.ex. åtgärder mot terrorism, sker rutinmässigt.

Regeringens bedömning

Enligt regeringen behövs EU-samarbetet (2016/17:FPM81). Det är angeläget både för att möta globala utmaningar och för att underlätta vardagen för enskilda människor, såväl kvinnor som män. Men samarbetet måste fortsätta att utvecklas och förbättras. De beslut som fattas ska genomföras. Det är regeringens utgångspunkt att diskussioner till följd av vitboken utgår från den befintliga kompetensfördelningen mellan EU och dess medlemsstater. Regeringen ser också ett behov av att bättre förankra EU-politiken hos medborgarna och har därför startat ett arbete med informations- och kunskapshöjande insatser samt nya former för dialog med näringsliv och civilsamhället för en ökad delaktighet i EU-arbetet. Regeringen välkomnar därför kommissionens vitbok om EU:s framtid.

Planerna på en utökad delaktighet i framtidsdebatten bör bejakas och svenska bidrag till denna övervägas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det ser positivt på att kommissionen genom vitboken tagit initiativ till en reflektion om EU:s framtida utveckling. Det faktum att de förslag som presenteras i vitboken är allmänt hållna och att vitboken inte innehåller några färdiga slutsatser kan stimulera en bred diskussion på olika nivåer i medlemsländerna framöver. Utskottet instämmer också med regeringen att en utökad delaktighet i framtidsdebatten bör bejakas och att svenska bidrag till denna bör övervägas. Utskottet delar även regeringens uppfattning att det finns ett behov av att bättre förankra EU-politiken hos medborgarna bl.a. genom informations- och kunskapshöjande insatser.

Utskottet konstaterar att polis-samarbetet och det straffrättsliga samarbetet kommer att variera i såväl omfattning som innehåll beroende på i vilken riktning som EU väljer att gå det närmaste årtiondet. Ytterligheterna är ett minimalt samarbete utan gemensamma regler och endast bilaterala överenskommelser till en situation med fullskalig och rutinmässig samverkan.

Utskottet har valt att inte närmare ta ställning till vilket eller vilka av de fem scenarierna som är att föredra. Sannolikt kräver olika frågor samarbete i varierande utsträckning. Detta är frågor som utskottet får anledning att återkomma till allteftersom det blir aktuellt med mer konkreta förslag. Utan att gå in i detalj på hur det framtida EU-samarbetet bör utformas vill utskottet ändå framföra följande övergripande synpunkter.

Utskottet har i andra sammanhang varit positivt till att begränsa arbetet inom RIF-området till de områden där medborgarna förväntar sig resultat från EU. Detsamma gäller ambitionen att vara uppmärksam på att den befintliga lagstiftningen fungerar effektivt och ändamålsenligt. Innan ny lagstiftning läggs fram bör större vikt läggas vid att analysera den gällande lagstiftningen för att kunna förstärka den befintliga lagstiftningen när det är möjligt. I synnerhet straffrättslig lagstiftning ska endast tas fram om det står klart att den bidrar med ett betydande mervärde. Utskottet står fast vid dessa ståndpunkter.

När det gäller samarbetet i sak konstaterar utskottet att de aktuella utmaningar som EU står inför, inom utskottets beredningsområde, framför allt handlar om hotet från terrorism och behovet av förstärkta gränskontroller. Utskottet noterar att just gränskontroller tas upp i vitboken för att exemplifiera konsekvenserna av de olika scenarierna. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att alla medlemsstater är beroende av att såväl yttre som inre gränser fungerar och sköts i enlighet med EU-regelverket.

Vitboken ger ingen anledning till ytterligare uttalanden av utskottet.

Stockholm den 4 maj 2017

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Martinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Richard Jomshof (SD) och Gustaf Lantz (S).